

Guide til naturoplevelser

Landskabet i Roskilde Kommune er smukt og varieret, og byder på mange muligheder for at opleve dyr og planter på egen hånd. Danmarks Naturfredningsforening har i samarbejde med Roskilde Kommune udpeget en række udflugtsmål, som vi anbefaler voksne og børn, der søger oplevelser i naturen.

God tur!

Danmarks Naturfredningsforening og Roskilde Kommune

1 Roskilde Fjord – internationalt fuglebeskyttelsesområde

Roskilde Fjord er internationalt kendt som rastested for træ-fugle og som stort sammenhængende naturområde med sjældne og truede naturtyper.

Roskilde Fjord er et typisk sjællandsk fjordlandskab. Fjorden er næsten overalt meget lavvandet. Kun få steder er den mere end seks meter dyb. Længs kysten findes strandenge, strand-overdrev og rørsumpe.

Roskilde Fjord er et af Danmarks vigtigste leve- og ynglesteder for mange arter vandfugle. Fjorden er derfor udpeget som fuglebeskyttelsesområde, og alle har pligt til at passe særlig godt på området og dets fugleliv. I fuglenes yngletid – fra 1. april til 15. juli – må man ikke komme nærmere end 50 meter på øer og holme i fjorden.

På holmene yngler hvert år 10.000 til 20.000 par fugle fordelt på 25-30 arter. Mest almindelig er hættetåge, dernæst storm- og salvmåge, knopsvane og frøelefant. Ud over vadeugle, som klyde, strandskade og rødben, har samtlige Danmarks svømmemønder yngle-bestande i fjorden.

På halvøen Bognæs på vest-siden af fjorden i Lejre Kom-mune yngler en blanded koloni af skarver, hejrer og – ikke mindst – et havørnepar, som flyver ud og finder føde over alt i fjordområdet til deres sultne unger.

Som reservat udgør Roskilde Fjord en del af et landsdækkende netværk for ynglende og trækkende vandfugle i Danmark. Reservaterne er fristeder, hvor fuglene skal have fred til at yngle, raste og søge føde. Afhængig af årstid og vejrforhold varierer arter og antal, men knopsvaner og blishøns ses hele året.

Andre arter er sangsvane, troldrand, hvinand og stor skalle-sluger. Herudover ses taffeland, pibeand og gråand hyppigt rastende i fjorden.

Svaner, svømmemønder og blishøns udnytter fjordens under-vandsvegetation af ålgræs og havgræs, mens dykender og skalleslugere især æder snegle, blåmuslinger og småfisk.

Adgangsforhold
Fjorden og naturen omkring fjorden er relativt let tilgængelig. Det er tilladt at færdes til fods hele vejen fra kommunegræn-sen i nord – ved Værebros Ås udløb i fjorden – via Jyllinge, Veddelev og Roskilde til Boserup Skov og kommunegrænsen i vest ved Kattinge Værk. Enkelte steder, f.eks ved Risø, skal man dog op på vejen, og ved højvande kan det være nødven-digt flere steder. Fra Roskilde Havn og nogle hundrede meter nordpå er der lavet stenpassage, så man for det meste kan gå tørskoet langs strandkanten.

Vil man holde skovtur eller bade, anbefaler vi de offentlige arealer:

- Lønager Strandpark** for enden af Osvej, Jyllinge Nord
- Klinten** ved Bygaden i Jyllinge
- Salvadparken** ved Frederiksborgvej
- Ågerup-Kirkerup Strandpark** lige nord for **Bolund**
- Vigen Strandpark** ved Veddelev
- Kællingehaven** vest for Roskilde Havn
- Sankt Hans Hospitals Park**
- Boserup Skov**

En anden mulighed er Fjordstien – en cykelrute, som løber langs store dele af både Roskilde Fjord og Isefjord.

2 Lønager Strandpark – fjordlandskab på tæt hold

Lønager Strandpark er et lille stykke fredet natur i Jyllinge Nord. Lige nord for selve strandparken findes der, som Roskil-de Kommunes nordligste lokalitet, en fin strandeng med flere sjældne planter, f.eks nikkende kobjælde og strandnellike.

Fra hele området er der en meget flot udsigt over Roskilde Fjord og de mange fugle, ikke mindst – som regel – en stor svanehøg. Man kan også se den snævre del af fjorden, hvor Skuldelevskibene blev fundet. Da skibene blev sænket, var Værebros Å så bred og dyb, at den i 1133 kunne besjeles af en krigsskåde.

Værebros Å markerer kommunegrænsen mod nord, og det er muligt at gå visse steder langs åen.

Der er god plads til fritidsaktiviteter og leg i strandparken. Det er let at parkere for enden af Osvej. Strandengen mod nord nås lettest via Strandvænget. Det kan også anbefales at gå langs kysten mod syd til Jyllinge by og havn.

3 Salvadparken – plads til friluftsliv

Salvadparken er et offentligt område ud til Roskilde Fjord lige ved udmundingen af Høve Å. Her er en naturlejrplads med vejrlj, bålplads, multiolet, vandhane, p-plads m.m.

Høve Å løber i et øst-vestgående dalforløb. På østsiden af landevejen udvider åen sig til ”Salmosen”, som er flod og spændende, men ret utilgængelig. Kig eventuelt ud over om-rådet fra rasteplassen på Frederiksborgvej. De brede ådale i det beløgede landbrugsland er meget karakteristiske for naturen i Gundsømagle-området.

I Salvadparken vokser en lang række strandplanter som blå-grøn gåslefod, strand-tusindstylden og almindelig salturt, også kaldet kveller. Stænglerne er saftspændte og stærkt røde, når frugterne modnes.

Et par halvsjældne arter som jordbærkløver, mat potentil og fliget vejrbøer er med til at give strandoverdrevet og skrånten nord for Salvadparken stor botanisk værdi.

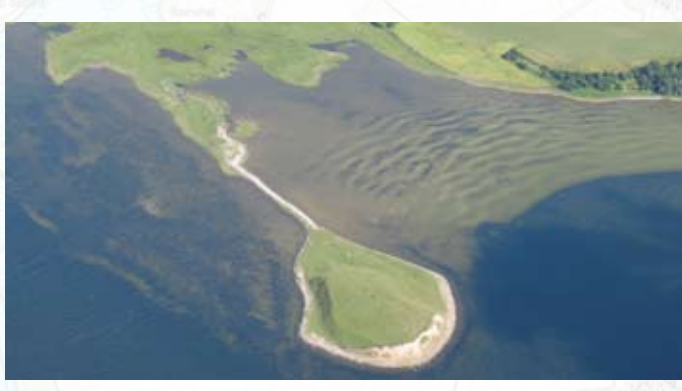
I den lavvandede vig ind til Salvadparken går der ofte mange vadeugle og søger føde, og følger man stranden mod vest får man et flot kig ud over fjorden til Eskildsø.

En informationstavle på sted-et viser nærmere detaljer for området.

I den lavvandede vig ind til Salvadparken går der ofte mange vadeugle og søger føde, og følger man stranden mod vest får man et flot kig ud over fjorden til Eskildsø.

4 Bolund Eng og Klint – en botanisk og geologisk perle

Den markante morenebakke og strandengen blev fredet i 1941. De er forbundet ved en tæppe, der er dannet af mate-riale, der skylder ind fra fjorden. På strandengen kan man opleve en alsidig strandengsvegetation, f.eks. også den giftige lægeplante, bulmeurt.

Takket være græssende kvæg holdes plantevæksten nede, så området ikke gror til, og derved har også de lavere planter mulighed for at være med i konkurrencen om lyset. Desuden er der varierende fugtforhold, som giver gode vilkår til forskel-lige typer planter. I 1999 blev der registreret 129 forskellige arter på Bolund Engen. I selve Bolund-klinten yngler dige-svaler.

På Bolund er der fundet tegn på en stenalderboplads. På eng-en bagved blev der i istiden aflejret en kæmpesten, Bolund-stenen, der er et stykke skandinavisk grundfjeld, og som er specielt fredet. Der er knyttet flere sagn til stenen. Et af dem siger, at stenen ligger der, fordi den blev kastet af en trold- kvinde fra Hornsherred, der i arrigskab ville ramme kirken i Ågerup.

Fra rasteplassen på Frederiksborgvej er der gode adgangs-muligheder til Bolund. Her er informationstavle og parkerings-plader.

5 Vigen Strandpark, Sønderø og Bløden – strandeng og friluftsliv

Ved Vigen Camping syd for Veddelev landsby findes et af Ros-kilde bys meget benyttede friluftsteder. Man kan bade og lege i Vigen Strandpark, mens man nyder den flotte udsigt over Roskilde Fjord mod byen, Domkirken, Havnen og Sct. Hans-området.

Mod sydøst er der et indheg-net område. Det er strand-engen Sønderø, som en flok kreaturer – ejet af et lokalt græsningslaug – græsser, så de mange forskellige strand- og engplanter samt fuglelivet får mulighed for at trives her. Køerne er fredelige, og man må gerne færdes inden for indhegningen, men husk: Hunde skal holdes i snor.

Går man langs kysten til Veddelev Havn, kan man om foråret skimte havørnereden på Bognæs og iagttage havørnene på vej til og fra reden. Man kan også gå videre langs stranden mod nord til et tilgroet overdrev med blomster og gamle frugttræer.

Nord for Veddelev-halvøen er der et lavvandet område - Bløden - hvor der ofte kan iagttages store flokke af fugle. Fugle-tårnet, syd for Bløden, kan man kun komme til via stien fra Frederiksborgvej.

Når vandstanden ikke er for høj, kan man gå i vandkanten fra Vikingskibsmuseet til Vigen. Men der er gode parkerings-muligheder både ved Veddelev Havn og ved indkørslen til Vigen Camping.

© Kort- & Matrikelstyrelsen

Roskilde Kommune Signaturforklaring

2	Naturperle		Vejrlj
	Fugletårn		Bålplads
	Udsigtspunkt		Hundeskov
P	Parkering		Skovrejsning
	Fjordstien		Kommune-grænse
	Sti		

Målestok 1 : 30.000

0 0,5 1 1,5 2 km

6 Værebros Ådal – det ukendte land

Værebros Ådal har et rigt plante- og dyreliv på grund af de fugtige bundforhold og deraf følgende ekstensiv landbrugsdrift. De vidstrakte enge langs Værebros Å er værdifulde yngle-, raste- og fourageringsområder for mange fugle. Her yngler bl.a. rødhen, dobbeltbekkasin, gravand, grågås, muligvis også kirkand, atlingand og sjæger. Mosehornugle kan opleves i vinterhalvåret. Om sommeren ses bl.a. rørhøg og pungmejse, og den flotte hvide stork har i de senere år oftere vist sig i engene omkring Gundsømagle Holme.

I ådalens vandhuller og moser findes almindelige brune frøer i stort tal og ganske små bestande af den truede løgfrø. Mo-serne i Værebros Ådal huser også en hel del råvilt. På engene og i nogle af moserne, heriblandt Østrup Holme, findes varierede plantesamfund med sjældne arter som rosmarin pil og melet kodrivær.

Der arbejdes i øjeblikket (2009) for en fredning af åдалen.

Der er ringe offentlig adgang til Værebros Ådal, men man kan f.eks. gå eller cykle ad markvejen, der udgår fra Holmevej ca. 10 km. øst for Gundsømagle, over Stenløse Bro. Ellers kan en kanotur op og ned ad åen anbefales.

Løgfrø.

7 Guldtysseskov – fra agerland til skov

I 2001 blev de første træer plantet på det 220 hektar store område og den nye statsskov fik navnet Guldtysseskov. Skoven er en del af et nationalt skovrejsningsprogram. Den første del af skoven blev tilplantet fortrinsvis med eg og bøg, men også med rødell som attræmtræ samt grupper af fugle-kirsebær, douglasgran og ædelgran for at skabe variation. Resten af området beplantes løbende.

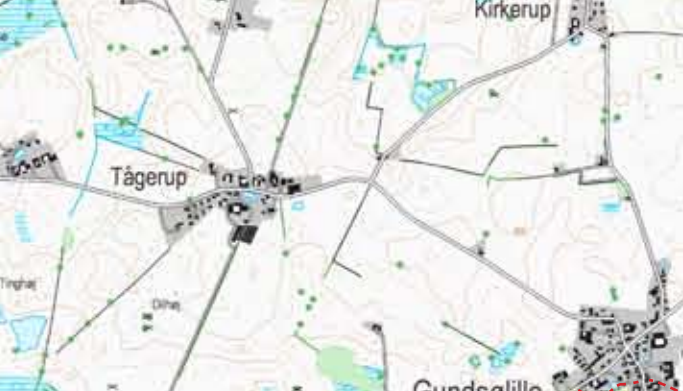
I den nordlige del af skoven ligger den næsten 200 år gamle, men nyrestaurerede Guldtysses Kulturgård, hvor spændende aktiviteter inden for både natur og kultur finder sted.

Beboerne i Jyllinge og Gundsømagle har nem adgang til den nye skov, der anlægges til både skovdrift og rekreative formål. Der er stier i området og borde med bænke flere steder.

En primær adgang til skoven er nord for Gundsømagle med indkørsel fra Piletyssen, hvor der er p-plads, informationstavle med kort og angivelse af stier, adgangsveje m.m. Vandhullet ved p-pladsen er ynglested for sjældne paddler som løgfrø og stor vandsalamander.

Der er også adgang flere steder fra Guldtyssesvej, og en sti fra Jyllinge, der starter for enden af Jyllinge Parkvejs udmundning i Frederiksborgvej.

Der er to **hundeskove**, hvor hunden gerne må løbe frit omkring. Den ene er lige nord for Gundsømagle by og den anden er i Guldtysseskovens nordvestlige hjørne.

Den sydlige del af skovrejsningsområdet omfatter Kildemosen, som er et sammenhængende moseområde med varieret flora og fugleliv. Her er rigtig gode muligheder for at høre nattergal

8 Gundsømagle sø – stor sø med masser af rørskov

Gundsømagle Sø's vandflade er ca. 60 hektar, og rørskoven omkring den er med ca. 240 hektar Østdanmarks største rørskov. Her kan opleves en varieret natur med sø, rørskov, pile- og birkekrat, tørvegrave og enge. Dertil kommer moser, skov, marker og græsklædte skrånter. Fredningen af Gundsømagle Sø og omkringliggende områder er på ca. 370 hektar.

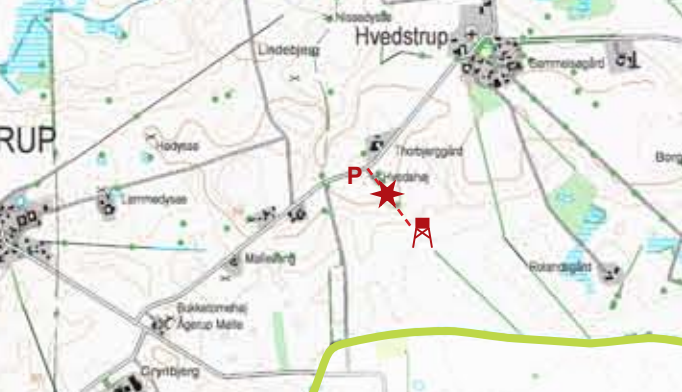
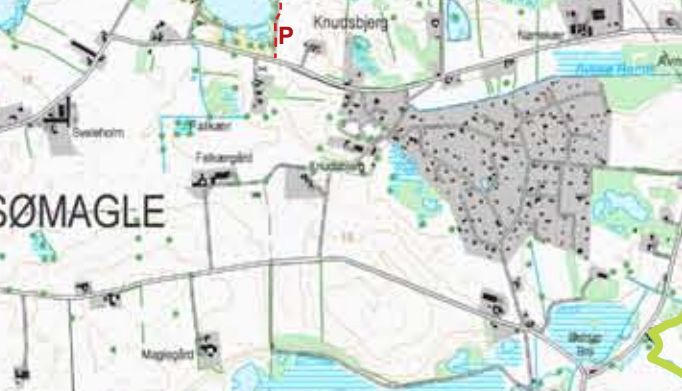
Før 100 år siden var Gundsømagle Sø en af de mest artsrige fuglesøer i Danmark. Her ynglede flere sjældne fugle, som nu er væk: Hvid stork, sorthalset lappedykker, pletlet rørvagtel, sortterne og mange andre.

Almindelige fugle som knopsvane, gråand, blishøne og toppet lappedykker er også gået stærkt tilbage. Årsagen til ændring-erne er især, at søen siden 1940'erne er blevet forurennet. Den er overgødet med spildevand fra husholdninger og nærings-stoffer fra landbrugsområderne.

I 1984 blev søen og dens nærmeste omgivelser overtaget af Fuglevarnsfonden med ønsket om at genskabe den fuglerige sø. Den nødvendige naturgenopretning, især gennem fjern-else af næringsrigt slam, er imidlertid en stor, langvarig og kostbar opgave. Det skønnes derfor, at det vil tage endnu mindst 20 år, før der er en tilfredsstillende vandkvalitet i søen.

De relativt få arter, der får ung på vingerne i den for urenede sø, er toppet lappe-dykker, der lever af småfisk, og grågås, gråand, blishøne og grønbenet rørhøne, der alle kan fouragere på land.

Toppet lappedykker.

I 2003 blev det besluttet at rejse en 300 hektar stor skov nord for Roskilde ved Himmelev. Skoven vil blive etableret af Skov- og Naturstyrelsen, Østsjælland over de næste 20 til 30 år i takt med, at arealerne bliver opkøbt. De første træer blev plantet vest for Nordre Ringvej i foråret 2004. På østsiden startede plantningen på marker og tidligere grusgravarealer øst for Himmelev Rideklub i 2005. De nye træer er plantet i afgrænsede partier med forskellige løv- og grantræer, bl.a. for at skabe variation for dyrelivet.

Den forladte og renoverede grusgrav indgår nu som del af statsskoven. Her er der gode muligheder for at gå, løbe og cykle på mountainbikes på stierne. Højtstående grund-vand kan i nogle perioder gøre det vanskeligt at passere visse steder.

Allerede nu i 2009 ser man rådyr, harer og ræve i om-rådet, ligesom musvæger og andre smådyr. Der er flere søer med god vandkvalitet og en lille fiskebestand.

Den sydlige del af skovrejsningsområdet omfatter Kildemosen, som er et sammenhængende moseområde med varieret flora og fugleliv. Her er rigtig gode muligheder for at høre nattergal

9 Brokilde – vandindvinding og rekreativt område

Det 1,7 km. lange, lavtliggende engareal ved Ågerup og Store Valby gennemskæres af både Maglemose Å og Kildemose Å. Her pumpes årligt ca. 2,6 mio. kubikmeter grundvand op til vandforsyning i København.

På grund af områdets mangeårige betydning for drikkevandet, har det aldrig været opdyrket, endsiges sprøjtet. Området har derfor bevaret en varieret natur med mange forskellige planter, bl.a. hjertergræs og nøgleblomstret klokke.

For at bevare variation i floraen er det vigtigt, at de lys-krævende planter ikke skygges ihjel af græs og buskads. Derfor slås engarealerne jævnligt, som led i Københavns Energi's (tidligere Københavns Vandforsyning's) naturpleje.

Brokilde er et godt sted at øve sig i at kende fugle-stemmer, da der i mange perioder er rig fuglekoncert.

Umiddelbart nord for kildepladsen ligger en to-kamret stendysse.

Der er adgang til Brokilde via gang- og cykelstierne fra Ågerup, Gundsøllille og St. Valby.

og gøg i forsommeren, og hele året er det værd at gå en tur og opleve den dejlige, varierede natur. Man kan blandt andet gå tværs over Kildemosen gennem rørskoven på en lav træ-bro.

Der vokser små bestande af orkideer som kødfarvet gøgeurt og i 2007 blev der også fundet eksemplarer af sump-hulløbe på det areal, som DN i en årrække har passet med årligt hø-let. Begge arter som Danmark har forglipet sig til at beskytte og sikre overlevelse (Natura 2000).

Lige uden for Himmelev Skov, ved vejkrysted Østre Ringvej/ Trekroner Allé, finder man "Tusind års skoven"; en meget blanded skov, der blevet plantet i anledning af Roskilde by's 1000-års jubilæum i 1998. Her kan man finde en tredje orkide: skov-hulløbe.

Det er også værd at gå en tur i bydelen Trekroner. By- og naturplanerne for Trekroner er et flagskib i Norden, når man ser på hvordan en kommune kan planlægge og realisere en ny bydel med en varieret natur. Det er langt fra alle, der tænker i skovbælter, har et dansk plantearter, regnvandsbassiner, cykelstier og offentlige vandrestier, som det ses i Trekroner.

Der er p-plads på Herregårdsvej ved Himmelev Ridekole, på Store Valbyvej og på Trekroner Allé ved Trekroner Skole. Har du hund, må den løbe frit i de to **hundeskove** (en ind-hegning sydøst for Kildemosen og én ved Store Valbyvej vest for Ringvejlen).

Der er ringe offentlig adgang til Værebros Ådal, men man kan f.eks. gå eller cykle ad markvejen, der udgår fra Holmevej ca. 10 km. øst for Gundsømagle, over Stenløse Bro. Ellers kan en kanotur op og ned ad åen anbefales.

En primær adgang til skoven er nord for Gundsømagle med indkørsel fra Piletyssen, hvor der er p-plads, informationstavle med kort og angivelse af stier, adgangsveje m.m. Vandhullet ved p-pladsen er ynglested for sjældne paddler som løgfrø og stor vandsalamander.

Der er også adgang flere steder fra Guldtyssesvej, og en sti fra Jyllinge, der starter for enden af Jyllinge Parkvejs udmundning i Frederiksborgvej.

Der er to **hundeskove**, hvor hunden gerne må løbe frit omkring. Den ene er lige nord for Gundsømagle by og den anden er i Guldtysseskovens nordvestlige hjørne.

De relativt få arter, der får ung på vingerne i den for urenede sø, er toppet lappe-dykker, der lever af småfisk, og grågås, gråand, blishøne og grønbenet rørhøne, der alle kan fouragere på land.

Gundsømagle Sø's vandflade er ca. 60 hektar, og rørskoven omkring den er med ca. 240 hektar Østdanmarks største rørskov. Her kan opleves en varieret natur med sø, rørskov, pile- og birkekrat, tørvegrave og enge. Dertil kommer moser, skov, marker og græsklædte skrånter. Fredningen af Gundsømagle Sø og omkringliggende områder er på ca. 370 hektar.

Før 100 år siden var Gundsømagle Sø en af de mest artsrige fuglesøer i Danmark. Her ynglede flere sjældne fugle, som nu er væk: Hvid stork, sorthalset lappedykker, pletlet rørvagtel, sortterne og mange andre.

Almindelige fugle som knopsvane, gråand, blishøne og toppet lappedykker er også gået stærkt tilbage. Årsagen til ændring-erne er især, at søen siden 1940'erne er blevet forurennet. Den er overgødet med spildevand fra husholdninger og nærings-stoffer fra landbrugsområderne.

I 1984 blev søen og dens nærmeste omgivelser overtaget af Fuglevarnsfonden med ønsket om at genskabe den fuglerige sø. Den nødvendige naturgenopretning, især gennem fjern-else af næringsrigt slam, er imidlertid en stor, langvarig og kostbar opgave. Det skønnes derfor, at det vil tage endnu mindst 20 år, før der er en tilfredsstillende vandkvalitet i søen.

De relativt få arter, der får ung på vingerne i den for urenede sø, er toppet lappe-dykker, der lever af småfisk, og grågås, gråand, blishøne og grønbenet rørhøne, der alle kan fouragere på land.

Der er ringe offentlig adgang til Værebros Ådal, men man kan f.eks. gå eller cykle ad markvejen, der udgår fra Holmevej ca. 10 km. øst for Gundsømagle, over Stenløse Bro. Ellers kan en kanotur op og ned ad åen anbefales.

En primær adgang til skoven er nord for Gundsømagle med indkørsel fra Piletyssen, hvor der er p-plads, informationstavle med kort og angivelse af stier, adgangsveje m.m. Vandhullet ved p-pladsen er ynglested for sjældne paddler som løgfrø og stor vandsalamander.

Der er også adgang flere steder fra Guldtyssesvej, og en sti fra Jyllinge, der starter for enden af Jyllinge Parkvejs udmundning i Frederiksborgvej.

Der er to **hundeskove**, hvor hunden gerne må løbe frit omkring. Den ene er lige nord for Gundsømagle by og den anden er i Guldtysseskovens nordvestlige hjørne.

De relativt få arter, der får ung på vingerne i den for urenede sø, er toppet lappe-dykker, der lever af småfisk, og grågås, gråand, blishøne og grønbenet rørhøne, der alle kan fouragere på land.

Gundsømagle Sø's vandflade er ca. 60 hektar, og rørskoven omkring den er med ca. 240 hektar Østdanmarks største rørskov. Her kan opleves en varieret natur med sø, rørskov, pile- og birkekrat, tørvegrave og enge. Dertil kommer moser, skov, marker og græsklædte skrånter. Fredningen af Gundsømagle Sø og omkringliggende områder er på ca. 370 hektar.

11 Boserup Skov

- gammel skov

Boserup Skov har en lang, spændende historie bag sig. Jorden er særdeles frodig og terrænet er kuperet. Bøgen er det almindeligste træ, men der er også blandede parter med bl.a. gran, hassel, fuglekirsbær, ask og flere hundrede år gamle egetræer. Om foråret dækkes skovbunden af et væld af blomster, blandt andet hulrodet lærkespore og alle de tre danske anemonearter, hvid, blå og gul. Mod fjorden danner skoven et meget spændende skovbryn af ældgammelt, artsrigt krat, der er kåret som naturskov.

Skoven er også usædvanlig rig på sjældne svampe og mange forskellige fugle. Om foråret kan man høre et kor af bogfinker, mejser, sangsøer, drosler, nattergale og andre af skovens typiske fugle; om vinteren kan man opleve flokke med tusindvis af kværfinker.

Kulturhistorien er rig, med blandt andet gravhøje, voldsteder, bygninger, dyrkningsspor, et ikke undersøgt system af gamle jorderig, et parti som fortsat drives med stævning m.m. Boserup Skov, strandengene, søerne og fjordens småer udgor en landskabsmosaik, der er typisk for de sjællandske fjorde. Hele Kattingevej-området blev fredet 1980 bl.a. på grund af områdets skønhed og de mange sjældne planter.

Langs Boserupvej er der flere p-pladser i skovbrynet. I skoven er der flere markerede stier, bålpladser, grillplads, primitiv overnatningsplads med vejry og ”Middårdsormen” - en ikke-røre-jord-sti.

Også i Boserup Skov er der en **hundeskov**, hvor hunden må løbe frit omkring.

12 Rørmosen

- naturområde med golfbane

I stenalderen var Boserup Skov adskilt fra Sjælland af et smalt sund. Gedebæksrendens ådal er rester af dette sund. Det meste har været drænet til græsning, men nu er en stor del groet til i sumpskov, især birk, el, ask og eg, som kan vokse på den fugtige jord. Mange af træerne har ældre stammer, fordi de tidligere har været stævnet. En enkelt gammel skoveng er ikke groet helt til. Tidligere var hele Rørmosen berømt for sine sjældne blomster, og endnu kan man finde f. eks. orkideen ægbladet-fligulæbe i skoven i juni måned.

Ådalen har også åbne områder med røskov, spredte bevoksninger, dyrkede marker og græssede enge - samt golfbanen ved Gedevad. De gamle søer (slamfang) i kanten af golf-banen er hjemsted for en del vandfugle, og i Rørmosen er der god mulighed for at høre nattergalen.

Der er adgang til området flere steder, bl.a. fra Hørhusene, Golfklubhuset og Sorte Sti. Skjoldungestien passerer åen (Gedebæksrenden) ved Kongemarksvej umiddelbart vest for Golf-banen.

13 Kattingesøerne

- eldorado for svømmefugle

Grænsen til Løjre Kommune går midt gennem Kattingesøerne. Engang var de den inderste arm af Kattinge Vig. I 1300-tallet blev der bygget en dæmning over fjordarmen, og derved fremkom søerne. I 1754 blev der anlagt en sluse og en vandmølle, kaldet Kattingeværk. Her blev bl.a. lavet vadmel og til sidst - op til 1890 - var her cellulosefabrik. Arkitekt-on nyrops smukke bygninger har blandt andet været brugt til sanatorium og rummer nu flere naturinstitutioner for børn og unge. Der er meget spændende kultur- og naturhistorie i det meget besøgte område.

Mange ænder, gråges, lappedykkere og skarver raster eller yngler ved søerne. Efterår og vinter raster Nordeuropas største flokke af troldeænder på Store Kattinge Sø. Om efteråret kan man opleve flokke med tusindvis af stære, som overnatter i røskovene omkring søerne. Lille Kattinge Sø er vanskelig at se eller komme tæt på. Den er en labyrint af små bassiner og sunde med rørholme imellem. Det er et eldorado for ynglende svømmefugle, guldsmede og andre vanddyr.

Man kan ikke gå rundt om søerne, men man kan på Kongemarksvej og Boserupvej ved fugletårnet og slusen ved Kattingeværk komme tæt på, og der er god udsigt over søerne fra Kongemarken.

14 Svogerslev Sø

- vådområde med fine enge

Svogerslev Sø ligger på grænsen til Løjre Kommune. Østbredden er vandindvindingsområde, så Energi2 (tidligere Københavns Vandforsyning) slår de fine eng- og overdrevslignende arealer langs sø og å. Her vokser blandt andet kødafarvet gøgeurt og majgøgeurt samt forskellige andre spændende planterarter, ligesom der kan iagttages mange fuglearter. Det er et meget benyttet nærrekrativt område for Svogerslevs borgere.

Adgang via Søbredden og Skjoldungestien langs Kornerup Å.

15 Hyrdehøjskoven

- ny skov og økobase

Sydvest for Roskilde by, lige op til Hyrdehøjcenteret og Svogerslev ligger Hyrdehøjskoven. Den er relativ ny, men allerede populær. Her er både tæt skov og åbne områder med småbøker. Tjærnegårds-skolen har en såkaldt økobase med bålplads og feltudstyr til skovskolebrug. Skov- og Naturstyrelsen har stillet træningsredskaber op til fri benyttelse langs en kondisti. I vandhuller og søer i skoven er der en stor bestand af frøer, bl.a. den blå spidsnuded frø.

Stien, der går gennem skoven mellem Roskilde og Svogerslev, kan være lidt svær at finde: I Svogerslev skal man ind via Gyldenkærnevej og Marievej, og i Roskilde via Hyrdehøjs sydlige ende eller stien Lille Holbækvej forbi Hyrdehøj atletikstadion. Midt på passerer stien under Vestvejen. I den indhegnede **hundeskov** i det sydøstlige hjørne af området, må hunden gerne løbe frit omkring.

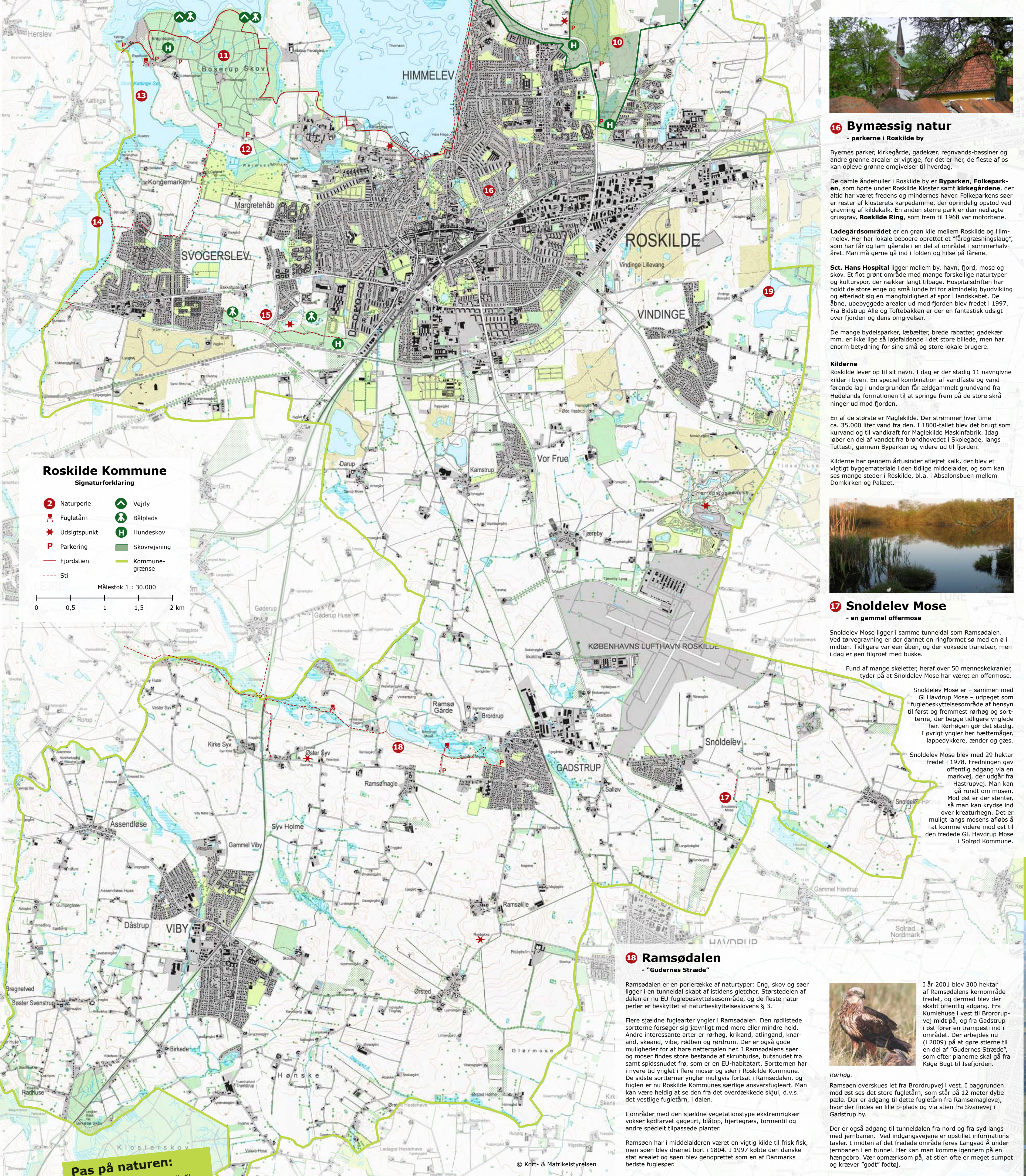
Pas på naturen:

Brug naturen med omtanke: Hold dig til stierne, og hjælp ved at tage affald med hjem.

Hold altid hunden i snor: Det giver fugle og dyr, som lever og yngler ved jorden, ro, og det øger chancen for at se hjorte og ræve.

Hunde kan kun løbe frit, hvis du færdes i en egentlig hundeskov.

Beskyt blomsterne: Pluk kun blomster, hvis der er mange af dem. Giv de få og sjældne arter en chance for at blive flere.

19 Hedeland

- fra grusgrav til fritidsområde

16 Bymæssig natur

- parkerne i Roskilde by

Byernes parker, kirkegårde, gadekær, regnvands-bassiner og andre grønne arealer er vigtige, for det er her, de fleste af os kan opleve grønne omgivelser til hverdag.

De gamle åndehuller i Roskilde by er **Byparken**, **Folkeparken**, som hørte under Roskilde Kloster samt **kirkegårdene**, der altid har været fredens og mindernes haver. Folkeparkens søer er rester af klosterets karpedamme, der oprindelig opstod ved gravning af kildealka. En anden større park er den nedlagte grusgrav, **Roskilde Ring**, som frem til 1968 var motorbane.

Ladegårdsområdet er en grøn kile mellem Roskilde og Himmelev. Her har lokale beboere oprettet et ”fåregræsningslag”, som har får og lam gående i en del af området i sommerhalvåret. Man må gerne gå ind i folden og hilse på fårene.

Sct. Hans Hospital ligger mellem by, havn, fjord, mose og skov. Et flot grønt område med mange forskellige naturtyper og kulturspor, der rækker langt tilbage. Hospitalsdriften har holdt de store enge og små lunde fri for almindelig byudvikling og efterladt sig en mangfoldighed af spor i landskabet. De åbne, ubebyggede arealer ud mod fjorden blev fredet i 1997. Fra Bidstrup Alle og Toftebakken er der en fantastisk udsigt over fjorden og dens omgivelser.

De mange bydelsparker, læbælter, brede rabatter, gadekær mm. er ikke lige så iøjefaldende i det store billede, men har enorm betydning for sine små og store lokale brugere.

Kilderne

Roskilde lever op til sit navn. I dag er der stadig 11 navngivne kilder i byen. En special kombination af vandfaste og vandførende lag i undergrunden får ældgammelt grundvand fra Hedelands-formatonen til at springe frem på de store skråninger ud mod fjorden.

En af de største er Maglekilde. Der strømmer hver time ca. 35.000 liter vand fra den. I 1800-tallet blev det brugt som kurvand og til vandkraft for Maglekilde Maskinfabrik. Idag løber en del af vandet fra brandhovedet i Skolegade, langs Tuttesti, gennem Byparken og videre ud til fjorden.

Kilderne har gennem årtusinder aflejret kalk, der blev et vigtigt byggemateriale i den tidlige middelalder, og som kan ses mange steder i Roskilde, bl.a. i Absalonsbuen mellem Domkirken og Palæet.

17 Snoldelev Mose

- en gammel offermose

Snoldelev Mose ligger i samme tunneldal som Ramsdalen. Ved tørvgravning er der dannet en ringformet sø med en i midten. Tidligere var søen åben, og der voksede tranebær, men i dag er søen tilgroet med buske.

Fund af mange skeletter, heraf over 50 menneskekranier, tyder på at Snoldelev Mose har været en offermose.

Snoldelev Mose er – sammen med Gl Havnup Mose – udpeget som fuglebeskyttelsesområde af hensyn til først og fremmest rørhøg og sortterne, der begge tidligere ynglede her. Rørhøgen gør det stadig. I øvrigt yngler her hættemåger, lappedykkere, ænder og gæs.

Snoldelev Mose blev med 29 hektar fredet i 1978. Fredningen gav offentlig adgang via en markvej, der udgår fra Hastrupvej. Man kan gå rundt om moser. Mod øst er der stenter, så man kan krydse ind over kreaturhegn. Det er muligt langs mosens afløbs å at komme videre mod øst til den fredede Gl. Havnup Mose i Solrød Kommune.

18 Ramsdalen

- ”Gudernes Stræde”

Ramsdalen er en perlerække af naturtyper: Eng, skov og søer ligger i en tunneldal skabt af istidens gletcher. Størstedelen af dalen er nu EU-fuglebeskyttelsesområde, og de fleste naturperler er beskyttet af naturbeskyttelseslovens § 3.

Flere sjældne fuglearter yngler i Ramsdalen. Den rødlistede sortterne forsøger sig jævnligt med mere eller mindre held. Andre interessante arter er rørhøg, kinkand, atlingand, knarand, skeand, vibbe, rødben og rørdrum. Der er også gode muligheder for at høre nattergalen her. I Ramsdalens søer og moser findes store bestande af skrubtudse, butsnudet frø samt spidsnudet frø, som er en EU-habitatart. Sortternen har i nyere tid ynglet i flere moser og søer i Roskilde Kommune. De sidste sortterner yngler muligvis fortsat i Ramsdalen, og fuglen er nu Roskilde Kommunes særlige ansvarsfuglear. Man kan være heldig at se den fra det overdækkede skjul, d.v.s. det vestlige fugletårn, i dalen.

I områder med den sjældne vegetationstype ekstremrigvær vokser katfarvet gøgeurt, blåpot, hjertegres, tornormil og andre specielt tilpassede planter.

Ramsøen har i middelalderen været en vigtig kilde til frisk fisk, men søen blev drænet bort i 1804. I 1997 købte den danske stat arealet og søen blev genoprettet som en af Danmarks bedste fuglesøer.

Rørhøg.

Ramsøen overskues let fra Brordrupvej i vest. I baggrunden mod øst ses det store fugletårn, som står på 12 meter dybe pæle. Der er adgang til dette fugletårn fra Ramsømaglevej, hvor der findes en lille p-plads og via stien fra Svanevej i Gadstrup by.

Der er også adgang til tunneldalen fra nord og fra syd langs med jernbanen. Ved indgangsvejene er opstillet informations-tavler. I midten af det fredede område føres Langvad Å under jernbanen i en tunnel. Her kan man komme igennem på en hængebro. Vær opmærksom på, at stien ofte er meget sumpet og kræver ”godt” fodtøj.

Udsigtspunkter

Langs Roskilde Fjord kan man mange steder komme nogle meter op på en bakke eller skrænt og få en fantastisk udsigt over fjorden og kystlandskabet.

- Spraglehøj** sydøst for Jyllinge
- Hvedeshøj** syd for Hvedstrup
- Masterhøj** nord for Nordre Ringvej i Himmelev
- Bauehøj** nord for Syvvejen øst for Øster Syv
- Rye Bakke** nordøst for Ørsted

Efter en cykeltur eller to til disse 5 steder, vil man med rimelighed kunne sige, at man har set hele Roskilde Kommune.

Kilder og yderligere information: Der findes informationsfoldere om mange af de naturperler, som er omtalt her. Du kan finde yderligere information på standere ved indgangen til området, i Turistbureauet i Roskilde, på Fjordmuseet i Jyllinge eller på kommunens biblioteker.

Denne folder, som i elektronisk form vil blive opdateret med mellemrum, kan findes på dn.dk/roskilde og roskilde.dk. I øvrigt anbefaler vi: naturnet.dk, friluftskortet.dk, hedeland.dk, dn.dk, sns.dk, dof.dk, fjordstien.dk, netbiologen.dk, friluftsradet.dk, danske-dyr.dk (for børn) og bøgerne ”Fuglenes Danmark” og ”Den store nordiske flora”.

541 Tryksag 492

Udgiver: DN Roskilde & Roskilde Kommune. Støttet med tilskud fra tips- og lottoindtægter til Friluftslivet og Tilskud fra Skov- og Naturstyrelsen.
Idégrundlag: DN Roskilde: Susanne Balslev Nielsen, Johannes Pedersen, Lærke Roark.
Tekst: DN Roskilde: Susanne Balslev Nielsen, Johannes Pedersen m.fl.
Fotos: Ole Malling, Ulrich Karlson, Bent Carstensen, Søren Peter Pinneburg, Erik Hansen, Susanne Balslev Nielsen, Bodil Nissen, Bjørn Nielsen, Lærke Roark.
Grafisk design: Lærke Roark.
Tryk: Cool Grey A/S, maj 2009.

Naturperler i Roskilde Kommune

